

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПРАВА ЯК ЮРИДИЧНА НАУКА .

Підлягає вивченню з 01.09.2021 до 03.09.2021 р.

План теми:

1. Правознавство як суспільна наука.
2. Загальна теорія права: поняття та ознаки.
3. Предмет та функції загальної теорії права.
4. Формування загальної теорії права як науки.

Особливості соціального знання (конвенційність, включеність суб'єкта пізнання у соціальну дійсність, обмеженість експерименту тощо).

Система юридичних наук. Теоретичне значення загальної теорії права. Практичне значення теоретичного знання (наприклад, значення концепції верховенства права для його вимірювання)

Закономірні і випадкові зв'язки між правовими явищами, їх форми. Юридичні поняття і категорії та їх роль у нормотворчості, правотлумаченні, правозастосуванні.

Функції теорії права: пізнавальна, евристична, наукового прогнозування, допомоги практиці, світоглядна, інтегративна, методологічна.

Юридична наука як особливий вид теоретичних знань про право. Енциклопедія права. Школа «аналітичної юриспруденції». Загальна теорія права як навчальна дисципліна.

Контрольні питання:

1. Які існують способи пізнання навколишнього світу, крім науки?
2. У чому відмінність фізичних законів від соціальних закономірностей, зокрема, закономірностей розвитку права?
3. З яких питань складається предмет теорії права?
4. Наведіть приклади загальнотеоретичних понять і закономірностей, що охоплюються предметом теорії права
6. Чи є право предметом виключно наукового пізнання? Чи пізнають люди право за межами юридичної науки? Якщо так, то як це відбувається?

Витяг з підручника:

ЧАСТИНА ПЕРША ВСТУП ДО ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА

Розділ I

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПРАВА ЯК ЮРИДИЧНА НАУКА

§ 1. Правознавство як суспільна наука

Наука є формою інтелектуальної діяльності людини, яка спрямована на отримання істинних знань про світ (природу, суспільство, мислення), відкриття законів світу та прогнозування його розвитку.

Основою цієї діяльності є збір фактів, їх систематизація, аналіз і на цій основі синтез (створення) нових знань про досліджувані явища. Будь-якій науці притаманні такі функції: пізнання і пояснення явищ навколишнього світу, прогнозування розвитку різних явищ і процесів, допомога практиці.

Науки поділяються на *технічні*, які вивчають техніку та явища, важливі для її розвитку, *природничі*, які вивчають природні явища, та *суспільні*, які вивчають людину як соціальну істоту, відносини між людьми та їх утвореннями, суспільство в цілому. Серед суспільних наук чільне місце посідає *правознавство*, яке спрямоване на здобування, узагальнення, систематизацію і застосування знань про право.

Процес пізнання у суспільних науках відбувається в особливій пізнавальній ситуації: *дослідник тут осмислює соціальну дійсність, в якій він сам перебуває. Ми пізнаємо соціум, знаходячись усередині суспільства, держави чи людства загалом. Тому вивчення суспільних явищ часто включає не лише виявлення певних параметрів життєдіяльності суспільства, але й містить елемент суб'єктивного оцінювання соціальних явищ, ставлення до них як до позитивних чи негативних.*

15

https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=bb119f8fe3&attid=0.1&permmsgid=msg-f:1711425180783394679&th=17c034226840bf77&view=att&disp=safe&realattid=f_ktsnb01q0

Завдання до теми:

1. За останні 50 років у світі з'явилась велика кількість міжнародно-правових документів у сфері прав людини. Чи достатньо цього, щоб вважати, що географічне розширення прав людини, тобто визнання і захист прав все більшою кількістю країн, є закономірністю розвитку права?

2. Чи впливає розуміння права (наприклад, право як прояв справедливості, право як акт держави, право як судові рішення) на розуміння предмету дослідження теорії права? На яких питаннях фокусуватиметься теорія права, якщо останнє

розумітиметься як сукупність законів держави, підтримуваним примусом, від теорії права, коли останнє визначатиметься як сукупність правил поведінки, що виражають справедливий міру свободи людини?

3. У чому значущість загальноправових понять, які вивчає теорія права, для юридичної науки і практики?

Тематика есе :

1. Всі науки настільки пов'язані між собою, що легше вивчати їх усі відразу, ніж будь-яку одну з них окремо від усіх інших. (Декард)

2. Складних наук немає, є лише складне пояснення.(О. Герцен)

3. Якби форма прояву і сутність речей безпосередньо збігалися, то всяка наука була б зайвою.(К.Маркс)

4. Треба вивчати будь-яку науку, освоювати будь-яку техніку, а потім позбавлятися від їх «мінусів».(Р.Бредбері)

5. Справжня і законна мета всіх наук полягає в тому, щоб наділяти життя людське новими винаходами і багатствами.(Ф.Бекон)

6. Просуваючись вперед, наука невпинно перекреслює сама себе.(В.Гюго)

7. Наука не зводиться до суми фактів, як будинок не зводиться до купи каміння.(Ж.Пуанкаре)

Список літератури:

1. Загальна теорія права / за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. С 15-19 с.

2. Алексеев С. С. Право. Азбука. Теория. Философия. М.: Статут, 1999.

3. Бержель Ж.-Л. Общая теория права. М.: Nota Bene, 2000.

4. Козюбра М. Співвідношення філософії права і загальної теорії права: історія і сучасність // Філософія права і загальна теорія права. – 2012. – № 1. – С. 107.- 115.

5. Максимов С. И. Правовая реальность: опыт комплексного исследования. Х.: Право, 2002.

6. Нерсесянц В. С. Юриспруденция. Введение в общий курс теории государства и права. М.: НОРМА-ИНФРА, 2002.

7. Рабінович П.М. Філософія права: деякі наукознавчі сюжети. – Вісник Акад. прав. наук України. 2003 р. № 4(35): Зб.наук.праць. – Х.: Право, 2003. – С. 3-13.

8. Селіванов В. Приватно-правові засади розвитку вітчизняної юридичної науки // Право України. – 2001. - № 3. – С. 21-32.

9. Цвік М. Основні напрямки наукових досліджень в галузі теорії та історії держави і права // Вісник Академії правових наук України: Зб. наук. праць. №2-3 (33-34) 2003 р.- Х.: Право, 2003.- С.25-37.

10. Циппеліус Р. Філософія права. К.: Тандем, 2000.

Тестові завдання до блоку:

1. Яке явище визначається як: «Загальні закономірності й тенденції розвитку та функціонування правових явищ і процесів, а також загальні для всієї юридичної науки поняття»:

- а) предмет загальної теорії права
- б) об'єкт загальної теорії права
- в) наука загальної теорії права
- г) категорії загальної теорії права

2. Поясніть, чому загальна теорія права є суспільною наукою?

- а) вона вивчає юридичні явища, які належать до предметів інших суспільних наук
- б) до її складу входять не тільки знання, отримані цією наукою, але й наукові здобутки інших юридичних наук
- в) вона вивчає право, яке є суспільним явищем
- г) вона є суспільно корисною наукою.

3. Вкажіть, яку з нижченаведених функцій загальної теорії права прийнято відносити до власних:

- а) узагальнююча
- б) пізнавальна
- в) евристична
- г) функція наукового передбачення

4. Вкажіть, яка функція загальної теорії права спрямована на встановлення закономірностей та тенденцій виникнення, розвитку і функціонування правових явищ і процесів:

- а) інтеграційна
- б) наукового передбачення
- в) евристична
- г) методологічна

5. Оберіть серед наведених юридичних явищ та процесів те, що належить до предмету загальної теорії права:

- а) кримінальна відповідальність
- б) особисті немайнові права особи
- в) система юридичних понять та категорій
- г) інститут міжнародного захисту прав людини

6. Вкажіть, до якого різновиду наук належить юридична наука (правознавство):

- а) суспільні науки
- б) природничі науки
- в) технічні науки
- г) точні науки

7. Вкажіть, як можна визначити необхідні, постійні, істотні зв'язки, що виникають у правовій сфері:

- а) юридичні випадковості
- б) юридичні тенденції
- в) юридичні поняття
- г) юридичні закономірності

8. Визначте співвідношення загальної теорії права та юридичної науки:

- а) це тотожні явища
- б) юридична наука є складовим елементом загальної теорії права
- в) це самостійні суспільні науки
- г) загальна теорія права входить до системи юридичних наук

9. Поясніть відмінність між юридичними закономірностями і тенденціями, які вивчає теорія права:

- а) це тотожні явища
- б) на відміну від закономірності тенденція має лише ймовірний, менш стійкий характер
- в) на відміну від тенденції закономірності майже ніколи не виявляються при вивченні юридичних явищ
- г) тенденції є складовими закономірностей.

10. Вкажіть, які юридичні поняття входять до предмету загальної теорії права:

- а) загальні для всіх юридичних наук поняття
- б) усі юридичні поняття
- в) поняття, які розробили та використовують галузеві юридичні науки
- г) поняття, які розробили та використовують галузеві і прикладні юридичні науки

11. Вкажіть, коли виникає теорія права як окрема юридична наука:

- а) у 1 столітті н.е. у римській юриспруденції як основа наукових досліджень
- б) у 16-17 столітті як концепція природного права, що домінує в наукових дослідженнях
- в) у другій половині 19 століття як дисципліна, яка компенсує недоліки філософії і енциклопедії права
- г) на початку 21 століття під впливом процесів цифровізації суспільних відносин

12. Вкажіть, чим пояснюється обмеженість використання експерименту в правознавстві:

- а) складністю експериментування у сфері суспільних явищ і процесів
- б) відсутністю техніки для експериментів
- в) необхідністю навчати фахівців для проведення експериментів
- г) відсутністю законодавства про подібні експерименти.

13. Поясніть, у чому полягає фундаментальний характер загальної теорії права:

- а) загальна теорія права включає галузеві і прикладні юридичні науки
- б) положення загальної теорії права утворюють теоретичну і методологічну базу юриспруденції
- в) висновки загальної теорії права не мають безпосереднього значення для прикладних юридичних наук
- г) вивчення теорії права відбувається після опанування практичних юридичних знань і вмінь.

14. Вкажіть, що вважають випадковостями в юридичній сфері:

- а) явища і процеси, які ніколи не трапляються
- б) явища, які заборонені законодавством

- в) юридичні явища, які не отримали належного наукового пояснення
- г) нетиповий збіг обставин чи нетипові зв'язки, що виникають у юридичній сфері.

15. Вкажіть, яке з наведених юридичних понять є загальним:

- а) конституційна відповідальність
- б) шахрайство як різновид злочину
- в) нормативно-правовий акт
- г) податок на додану вартість.